

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв**

Кафедра хореографічного мистецтва

**СПЕЦИФІКА БЕЗСЮЖЕТНОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ
КОМПОЗИЦІЇ У СТИЛІ НЕОКЛАСИКА**

**Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка**

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 16-431 гр.
Спеціальності 024 Хореографія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Хореографія
Тихонова Кіра Сергіївна

Керівник кандидатка педагогічних
наук, доцентка Терешенко Н.В.
Рецензент голова циклової комісії
«Народна хореографія»
комунального закладу
«Херсонський фаховий коледж
культури і мистецтв» Кізяков В.М.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА	
ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ.....	5
1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції.....	5
1.2. Ідейно-тематична основа твору.....	7
РОЗДІЛ 2. ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ	
ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ.....	11
2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору.....	11
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту...	11
2.3.Сценографія.....	19
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	23
ДОДАТКИ	25
Додаток А.....	
Кодекс академічної доброчесності	

ВСТУП

Хореографія є комплексним мистецтвом, яке дозволяє вирішувати завдання естетичного, фізичного, музично-ритмічного, пластичного і, в цілому, психічного розвитку людини. Хореографічна діяльність не тільки вчить розуміти і створювати прекрасне, але і розвиває його образне мислення і фантазію.

За допомогою хореографічного мистецтва можна відобразити життя в образно-художній формі, передати думки, почуття, переживання людини засобами міміки і рухів.

В даний час хореографія включає в себе все те, що відноситься до мистецтва танцю, і охоплює різні види танцювального мистецтва, де художній образ створюється за допомогою умовних виразних рухів.

Можливо, за всю світову історію мистецтва ще ніхто ніколи не знав такої кількості стилів та напрямків, як ХХ століття. Особливо в першій половині століття. Шукання нових методів та засобів для вираження художніх концепцій та переоцінка естетичної цінності (іноді призводить до заперечення оригінальних мистецьких класиків) стали візитною карткою цієї епохи і швидко охопили всі види мистецтва, включаючи танцювальне мистецтво.

Творчі роботи хореографів початку ХХ століття, таких як Михайло Фокін, Броніслава Ніжинська, Леонід Мясін, Джорж Баланчин розкрили безліч нестандартних, новаторських форм вираження художніх ідей, принципово змінили і збагатили драматичний танець і визначили обличчя сучасного балету.

Вивчення шляхів формування та розвитку різноманітних стилів та напрямів сучасної хореографії є досить актуальним для формування в молодих балетмейстерів уявлень про історичні аспекти хореографічного мистецтва.

Наукових досліджень з проблем розвитку неокласичного танцю дуже мало. М. Гваттеріні, М. Мерсьє та І. Жіно, А. Рехвіашвілі, О. Чепалов.

Мета дослідження – дослідити особливості безсюжетної хореографії.

Завдання дослідження:

1. Надати історико-мистецьке обґрунтування безсюжетного танцю
2. Розробити ідейно-тематичну основа композиції.
3. Визначити композиційно-архітектонічна побудова твору
4. Надати графічну таблицю твору та опис хореографічного тексту.
5. Розробити сценографію до хореографічної композиції.

Виявлена проблема зумовила формулювання об'єкта і предмета дослідження.

Об'єктом дослідження процес розвитку сучасного хореографічного мистецтва

Предметом дослідження є особливості безсюжетної хореографії в стилі неокласика

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції

Безсюжетний танець - вид танцю, в якому відсутній сюжет як послідовне розгортання подій. Безсюжетний танець виражає виключно зміст музики. []

Існують історично різні форми безсюжетного танцю. На самих ранніх етапах (Відродження, Бароко) балет, як правило, не мав сюжету, хоча входив в синтетичні сюжетні вистави. З набуттям самостійності балет став сюжетним, залишаючись таким до початку 20 ст. Далі виникли нові форми безсюжетного танцю. Значну роль в їх підготовці зіграли симфонічні танцювальні картини балетів 19 ст. (Сцена тіней в "Баядерці", нереїди в "Сплячої красуні" та ін.). Новий безсюжетний танець виникає в театрі на шляхах зближення хореографії з музикою. Один з перших безсюжетних балетів нового типу - "Шопеніана" балетмейстера М. М. Фокіна. У цьому жанрі працювали також А. А. Горський, Ф. В. Лопухов, Дж. Баланчин, Л. В. Якобсон і багато сучасних українських та зарубіжних хореографів.

Відсутність сюжету проте не означає беззмістовності, відмови від відображення навколишнього світу. Використання виразності людського тіла, емоційна наповненість, а у багатьох випадках і характер оформлення відрізняють Безсюжетний балет від абстрактного живопису як мистецтва безпредметного, принципово відкидає зображальність. Спираючись на музику, балетмейстер в безсюжетному балеті формує емоційно-змістовну танцювальну драматургію. Однак часом відмова від сюжетних орієнтирів одночасно стає відмовою від змістовності і

безсюжетний танець перетворюється в чергування формальних комбінацій рухів. [] *Балет. Енциклопедія, СЭ, 1981*

Неокласичний танець може включити майже будь-яку ідею балетмейстера. З експериментальною і відкритою формою мистецтва балетмейстер тільки обмежений його власною уявою. Неокласичний танець виконується на пуантах, босоніж або в м'яких капцях. Неокласична хореографія включає класичні лінії і елементи, але може відхилитися від естетики класичного балету, щоб включати зігнуті руки і ноги, скорочення, лікті схильності, нетрадиційні формування танцюристів, і групи з багатьох танцюристів, що виконують різну хореографію в той же самий час.

Неокласичний танець і неокласична музика надихнули один одного. На відмінну від класичних композиторів Ігор Стравінський шокував танець і музичний світ з його "Обрядом Весни." Хоча його робота була спірна в той час, він продовжував створювати свої композиції. Джордж Баланчин і Стравінський часто були артистичними співробітниками.

Основоположником неокласичного танцю вважається Дж. Баланчин.

Зародження неокласичного танцю пов'язана з іменем Дж. Баланчина на початку ХХ ст., який розвинув ідеї танцесимфонії Ф. Лопухова. Естетико-стильовими особливостями неокласичного танцю у театрі Джорджа Баланчина стають: нові форми вираження змісту, співзвучного сучасності; нова балетна форма – балет-симфонія, що відповідає природі симфонічної музики; безсюжетна танцювальна форма балету; нові композиційні рішення (нові положення рук, незвичайні тілесні ракурси, переплітання пластичних горизонталей із вертикалями, «монтаж атракціонів», «контраст темпів», «тонка графіка» пластичних візерунків); розчленування класичного танцю та

відтворення з нього елементів нової танцювальної матерії; поєднання класичного танцю з лексикою сучасного й фольклорного танців; метафоричність руху.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що неокласичний танець ще на початку свого стильового становлення на прикладі творчості Дж. Баланчина не підміняє, або заперечує класичний танець, а навпаки, є самостійним стильовим напрямом, який є логічним продовженням класики, існує поруч із нею та трансформує класичну танцювальну лексику в бік більшої пластичної свободи й символічності.

1.2. Ідейно-тематична основа

Тема: відчуття, емоції людини

Ідея: відчуття, емоції, розум нерозривно пов'язані та залежать один від одного

Надзавдання: зовнішня гармонія настає, коли в людині поєднуються відчуття та емоції, які відповідають запитам соціуму

Наскрізна дія: поведінка людини під впливом почуттів

Конфлікт: протистояння емоцій, відчуттів, соціуму та розуму

Танцювальна форма: масова композиція

Жанр: сучасний танець

Види танцювальної лексики: стиль неокласика

Лібрето

Як відомо, сьогодні світ багатий на події, можливості і факти. Мав рацію старогрецький філософ і мислитель Сократ, коли прорікав свою думку «я знаю, що нічого не знаю». Дана фраза була актуальна і буде актуальна и по сьогодні. Адже чим більше ми пізнаємо світ, тим більше

нам відкриваються області, які належить зазнати. Знання і пізнання, або що нами рухає при тих чи інших рішеннях.

Назрівають сотні питань, що породжує сотні відповідей.

В той же час, коли у людини з'являється питання, вона шукає відповіді. Це в першу чергу думки з якими ми стикаємося, які турбують нас. А коли ми починаємо їх розділяти з людьми, відбувається зв'язок - обмін думок. Отже назрівають питання і відповіді.

Номер про те, що породжує ці сотні питань.

Кожен з виконавців представляє образи породження цих питань

Характеристика хореографічних образів

Почуття, - стійкі емоційні переживання людини, що виникають в процесі його відносин з навколишнім світом. Почуття формуються і виробляються в ході розвитку і виховання людини. У них відбивається значення будь-яких явищ, предметів, подій для людини, його внутрішнього світу, потреб і мотивів.

Емоції - психічний процес середньої тривалості, що відображає суб'єктивне оціночне ставлення до існуючих або можливих ситуацій і об'єктивного світу.

Дії – акт діяльності

Соціум - колектив, безліч людей, що характеризується спільністю соціальної, економічної та культурного життя

Розум - філософська категорія, що виражає вищий тип розумової діяльності, здатність мислити загально, здатність аналізу, абстрагування і узагальнення

Аналіз музичного супроводу.

Філіп Гласс народився в Балтіморі, в родині єврейських емігрантів з Литви [4]. Його батько, Бенджамін Чарльз Гласс (1906-

1974), був власником магазину грамплатівок, а мати, Іда Гулін (1906-1983), працювала бібліотекарем [5]. За спогадами Філіпа Гласса, його мати надавала допомогу євреям, що вижили в Голокост, запрошуючи жити в свій будинок прибули в Америку емігрантів, поки вони не знайдуть собі роботу і житло [6]. Пізніше його сестра, Шеппи, продовжила справу матері, ставши членом Міжнародного комітету порятунку (англ.).

В молодості Філіп Гласс співпрацював з індійським композитором Раві Шанкаром, який став його вчителем і вплинув на всю подальшу творчість.

Гласс набув всесвітню популярність в 1983 році після створення саундтреку до першого фільму трилогії Годфрі Реджіо «Кояніскаці», «Поваккаці», «Накойкаці».

Він автор опери «Ейнштейн на пляжі» (пост. В 1976 році Робертом Вілсоном), а також музики до великого числа кінофільмів, серед яких такі як «Кундун», «Шоу Трумана», «Годинник», «Кендімен», «Ілюзіоніст» та ін.

Всього Гласс написав музику більш ніж до 50 фільмів. Фільми з музикою Філіпа Гласса тричі номінувалися на «Оскар».

Музика Гласса використана у фільмах російського режисера Андрія Звягінцева «Олена» і «Левіафан».

Гласс написав музику для церемонії відкриття Олімпійських ігор 1984 року в Лос-Анджелесі.

Гласс - автор таких відомих мінімалістичні творів як «Music in twelve parts», «Music with changing parts».

У 1968 році Гласс заснував групу Philip Glass Ensemble, для якої він до цього дня пише музику і в якій грає на клавішних інструментах.

У 1970 році спільно з режисером Лі Бруер і іншими сподвижниками організував в Нью-Йорку театральну компанію «Mabou Mines».

У 1990 році спільно з Рави Шанкаром Філіп Гласс записав альбом «Passages».

Його композиція «Pruit Igoe» прозвучала в першому трейлері відеоігри Grand Theft Auto IV, що вийшов 30 березня 2007 року. Також композиція звучить в самій грі на радіостанції Journey і в кінці сюжетної кампанії. Крім того, вона використовується в фільмі "Хранителі" в сцені спогадів доктора Манхеттена. У серіалі «Клініка» (5 сезон) звучить композиція «Kooyaanisqatsi».

У грі Chime використовується його композиція «Brazil».

У 2007 році вийшов документальний фільм про життя і творчість Філіпа Гласса режисера Скотта Хікса «Гласс: Портрет Філіпа у дванадцяти частинах» («Glass: A Portrait of Philip in Twelve Parts»).

Хореографічна композиція поставлена на музичний супровід «The orange tree» Філіпа Гласса

Лад - мінорний

Форма – пісня куплетна

розмір, 4/4

темп - помірний

загальну кількість тактів - 64

хронометраж – 2,31

РОЗДІЛ 2

ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору

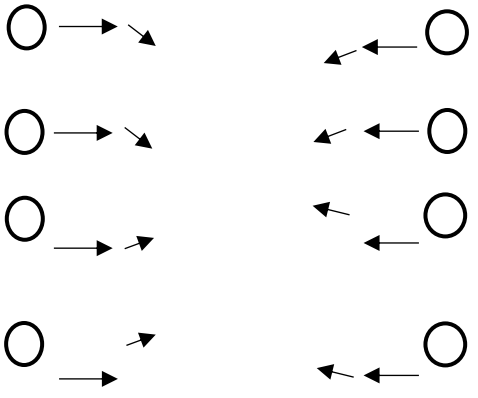
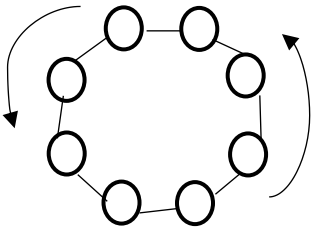
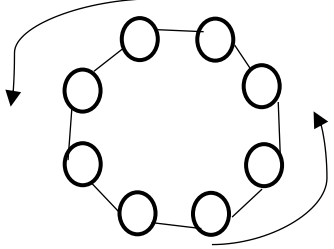
Назва частини	Кількість тактів	Зміст
Експозиція	8 тактів	Розум, емоції, відчуття. З'являються по черзі.
Зав'язка	16 такти	Під впливом відчуттів з'являються емоції. Розум ставить запитання. Але відповідей нема.
Розвиток дії	10 тактів	Іноді розум перемагає над емоціями, це допомагає знайти відповіді на складні питання, але поряд зароджуються нові питання...
Кульмінація	8 тактів	Емоції та відчутті підкоряються соціуму, кількість питань зростає, але відповідей замало.
Розв'язка	16 тактів	Пошук відповідей на питання.

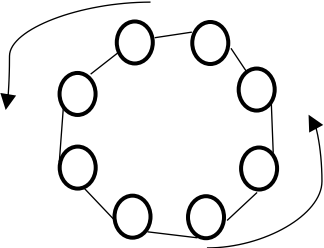
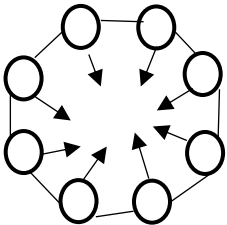
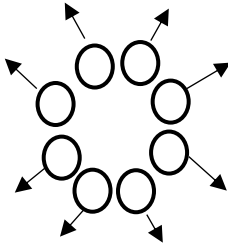
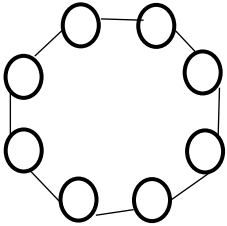
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту

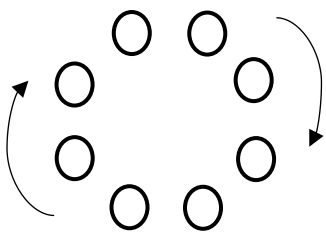
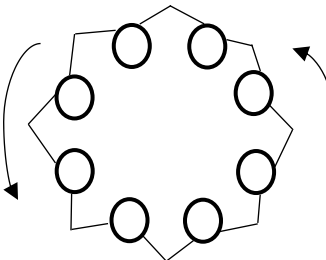
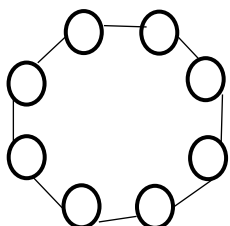
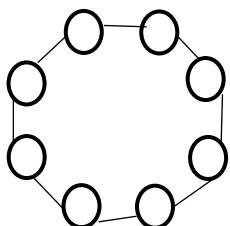
Умовні позначення

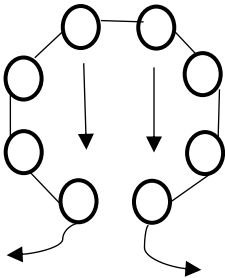
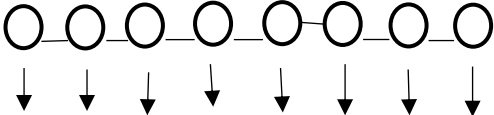
 - Дівчата

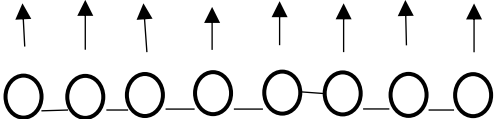
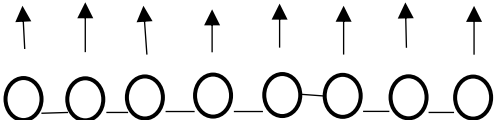
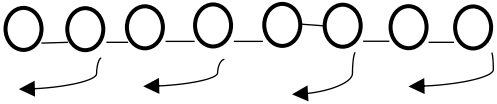
 - Солістка

	<p>1т 1і2і</p>	<p>Крок правою ногою прямо, далі два кроки до центру зали починаючи з лівої ноги, руки опущенні вниз allonge.</p>
	<p>1т 3і4і</p>	<p>Плетена доріжка по колу вліво тримаючись за руки внизу.</p>
	<p>2- 3т</p>	<p>Крок правою ногою по колу, одночасно ліва нога проходячи І поз, піднімається вперед-навхрест на 45, далі опускається вниз до І поз і відкривається вбік на 45. Крок на ліву ногу, права нога проходячи І поз піднімається вперед-навхрест одночасно роблячи demi plie на лівій нозі. Demi rond на plie до сторони правою ногою. Крок на пів палець правої ноги, ліва нога приходить у положення sou-de-pied позаду. Ліва нога опускається на підлогу, крок правою ногою вбік, demi rond вперед-навхрест лівою ногою,</p>

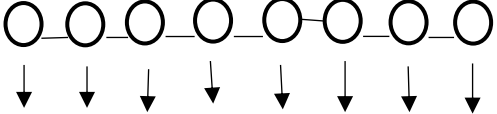
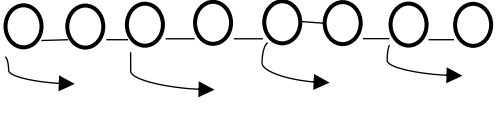
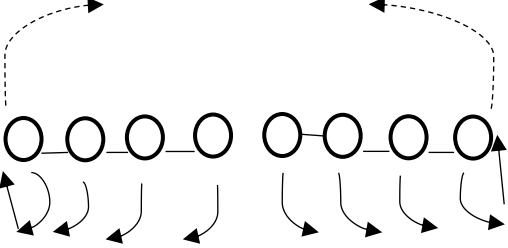
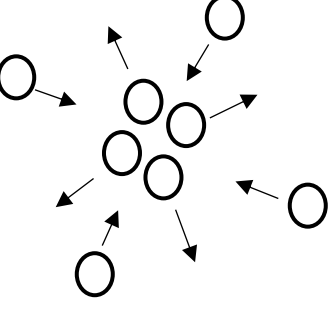
		<p>плетена доріжка, <i>demi rond</i> правою ногою до сторони, крок на праву ногу, плетена доріжка з лівої ноги закінчуючи у V поз.</p>
	<p>4- 5т</p>	<p>Повтор 2-3 такту.</p>
	<p>6т 1і2і</p>	<p>Два кроки у центр кола (починаючи з лівої ноги), випад на праву ногу, ліва нога витягнута позаду, тримаючись за руки зігнути передпліччя.</p>
	<p>3і4і</p>	<p>Два кроки назад (починаючи з лівої), ліва нога у <i>demi plie</i>, права витягнута вперед на носок, корпус нахилений трохи вперед, руки тримаються. На і- зібрати ноги у V поз на пів пальці</p>
	<p>7т 1і2і</p>	<p>Почергове винесення лівої і правої ноги вбік.</p>

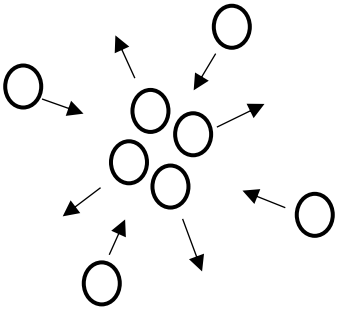
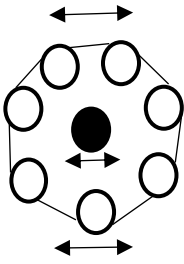
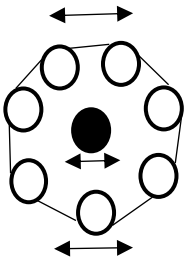
	3i4i	Крок з підбору лівою ногою вліво , soutenu по колу, руки розщеплюються та піднімаються у III поз.
	8т 1i2i	Два припадання вправо по колу, одночасно корпус перпендикулярно нахиляється вперед, руки з'єднані позаду корпусу.
	3i4i	Крок на праву ногу вбік по колу, ліва виноситься навхрест-вперед на 45, крок на ліву ногу вбік по колу, права виносить навхрест вперед на 45, руки у III поз, demi rond правою ногою до сторони.
	9т 1i2i	Два припадання вправо тримаючись за руки у III поз.

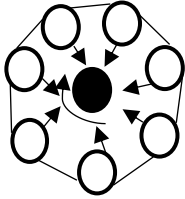
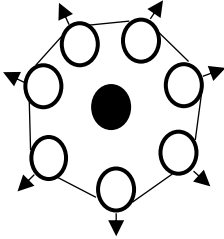
	<p>3і4і Мілкі дрібні кроки на пів пальцях розкриваючи коло на лінію, тримаючись за руки опустити їх вниз.</p>
	<p>10т З demi plie на правій нозі, підняти на пів пальці одночасно ліва нога з положення sou-de-pied біля щиколотки правої ноги, відкривається вперед на 45, далі крок на ліву ногу в demi plie, права приходить у положення sou-de-pied біля щиколотки лівої ноги, підняти на пів пальці одночасно права нога відкривається вперед на 45. Руки зігнуті у передпліччях.</p> <p>Крок на праву ногу, ліва приходить у виворітне положення sou-de-pied позаду,</p> <p>Крок лівою ногою, tombe вперед на праву ногу, ліва приходить у виворітне положення sou-de-pied позаду, руки опускаються вниз.</p>

	11т	Крок лівою ногою назад, права нога робить rond назад, rond лівою ногою назад в plie на правій нозі, підняти на пів пальці в V поз, два releve. Руки опущенні вниз.
	12т 1i2i	Всі: два кроки назад(починаючи з правої ноги),руки піднімаються в III поз.
	3i4i	№1: крок на праву ногу в demi plie,ліва нога виноситься вперед-навхрест, далі два кроки по півколу обходячи №2, soutenu вправо, підняти ліву ногу до середини ікри правої в plie,руки у III поз №2: припадання на ліву ногу по V поз, підняти ліву ногу до середини ікри правої в plie, руки у III поз

	<p>13т 1і2і</p>	<p>Всі: два кроки вперед(починаючи з лівої ноги),руки в II поз.</p>
	<p>3і4і</p>	<p>№1: ,ліва нога виноситься вперед-нахрест, права опускається в demi plie, далі два кроки по півколу обходячи №2, soutenu вліво, підняти праву ногу до середини ікри лівої в plie, руки в III поз. №2: припадання на праву ногу по V поз, підняти праву ногу до середини ікри лівої в plie, руки в III поз.</p>
	<p>14т</p>	<p>Мілкі кроки на пів пальцях. Руки поступово опускаються вниз. (зміна малюнку на два кола)</p>
	<p>15т</p>	<p>Всі стоять обличчям до центру. Зовнішнє коло: Три кроки вперед(починаючи з правої),потім ліва нога згинається у коліні і піднімається назад, права на пів пальці, руки з'єднані у III поз. Внутрішнє коло: Два кроки назад (починаючи з лівої), ліва нога у demi</p>

		<p>ріє, права витягнута вперед на носок, корпус нахилений трохи вперед.</p> <p>Почергове винесення лівої і правої ноги вбік.</p>
	<p>16т 1і2і</p>	<p>Всі: мілкі кроки на пів пальцях, сісти на ліве коліно, руками взявшись за талію дівчат поряд.</p> <p>Солістка: мілкі кроки на пів пальцях в центр кола.</p>
	<p>3і4і</p>	<p>Всі: повертання голови вправо потім вліво.</p> <p>Солістка: pas balance вправо, права рука у II поз, ліва приходить до правого плеча зігнута у лікті, pas balance вліво, права рука залишається у II поз, ліва відкривається через III поз у II поз.</p>
	<p>17т 1і2і</p>	<p>Повтор рухів 16 такту (3і4і).</p>

	3і4і	<p>Всі: нахил корпусу вперед, голова в центр кола.</p> <p>Солістка: три кроки навколо себе вправо, руки роблять поворот кистей до себе, ліва зігнута у лікті біля правого плеча, права у III поз.</p>
	18т	<p>Всі: Прогнутись під лопатками, тримаючи один одного за талію, голова повернута в право.</p> <p>Солістка: Випад на ліву ногу, права витягнута в коліні позаду, ліва рука зігнута у лікті біля правого плеча, права у III поз.</p>

2.3. Сценографія.

Оформлення сцени

В ідею хореографічної композиції закладено передачу відчуттів та емоцій, тому на сцені нічого зайвого. Сцена оформлена як «чорна кімната» - всі куліси чорні. На екрані абстрактні зображення, що доповнюють сприйняття героїв.

Світлова партитура

Хореографічна композиція розпочинається з затемненої сцени. Протягом всього номеру промінь під колір костюмів виконавців висвітлює героїв. Під час виходу «Соціуму», сцена повністю освітлена.

Опис та ескізи костюмів.

Всі виконавці одягнені у балетні купальники. Нічого зайвого, щоб ніщо не відволікало увагу. Головне – це виковці, їх рухи, їх емоції.

«Відчуття» - ліловий купальник

«Емоції» – рожеві купальники

«Соціум» – коралові купальники

«Дія» – синій купальник

«Розум» – блакитний купальник.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши теоретичні матеріали та підтвердивши історичну та художню основу хореографії, ми дізналися:

Безсюжетний танець - вид танцю, в якому відсутній сюжет як послідовне розгортання подій. Безсюжетний танець виражає виключно зміст музики.

У жанрі безсюжетного танцю працювали А. А. Горський, Ф. В. Лопухов, Дж. Баланчин, Л. В. Якобсон і багато сучасних українських та зарубіжних хореографів. Однак відсутність сюжету не означає, що він безглуздий, тобто відмова відображати навколишній світ. Спираючись на музику, балетмейстер в безсюжетному балеті формує емоційно-змістовну танцювальну драматургію.

Одним зі стилів безсюжетної хореографії є неокласичний танець. Зародження неокласичного танцю пов'язана з іменем Дж. Баланчина.

Неокласичний танець є самостійним стильовим напрямом, який є логічним продовженням класики, існує поруч із нею та трансформує класичну танцювальну лексику в бік більшої пластичної свободи й Ми визначили тему та ідею хореографічної композиції, з'ясували, що вони тісно пов'язані між собою, і з них формуються конфлікт, надзавдання та наскрізна дія твору.

В процесі постановчої роботи ми визначили тему та ідею хореографічної композиції, з'ясували, що вони пов'язані між собою, і з них можна сформувати конфлікт, надзавдання та наскрізну дію твору.

Для більш чіткого розуміння ідеї хореографічної композиції нами було написано лібрето. Визначили та охарактеризували дійові особи. Хореографічна композиція поставлена під музичний супровід Філіпа Гласа «The orange tree».

Описали архітекtonіку танцювальної композиції. Для посилення сприйняття хореографічної композиції глядачем, ми розробили оригінальну сценографію. Надали графічну таблицю твору та опис хореографічного тексту

Костюми виконавців дуже прості, зовсім не мають прикрас, щоб зосередити увагу глядача на рухах та змісті композиції. В результаті ми створили завершену хореографічну композицію в стилі неокласика «Сто питань».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агрипина Яковлевна Ваганова: статьи, воспоминания, материалы / под ред. Н.Д. Волкова, Ю.И. Слонимского. М.: Искусство, 1958. 343 с.
2. Безклубенко С. Д. Художній стиль. // Загальна теорія та історія мистецтва/ С. Д. Безклубенко К., 2003. Розд. 9. С. 198–249.
3. Блок Л.Д. Классический танец: История и современность. М.: Искусство, 1987. –556 с.
4. Громов Ю.И., Звёздочкин В.А., Каплан С.С. Мужской танец в Петербургской балетной школе: Педагогическое наследие В. И. Пономарёва. СПб.: СПб ГУП, 2004. 124с.,
5. Гваттерини М. Азбука Балета. Перевод с ит. М. : БММАО, 2001. С. 151–161.
6. Данциг Р. Ван. Воспоминания Нуреева. След Кометы. Перев. С нидерланд. И. Михайловой «Геликон Плюс», Санкт-Петербург, 2011.386с.
7. Захаров Р.В. Работа балетмейстера с исполнителями. М.: Искусство, 1967. 62с.
8. Захаров Р.В. Сочинение танца: Страницы педагогического опыта. М.: Искусство, 1983. 224с., рис., 24л.ил.
9. Иванова И.А. Многообразие русского танца // Хореография: история, теория, практика. Вып. 4. М.: Московская академия образования Натальи Нестеровой, 2011. 248с.
10. Королёва Е. С надеждой на возвращение. // Советский балет. 1991. No 3. С. 26–27.
11. Костровицкая В.С. Классический танец. Слитные движения. Руки. Учебное пособие. СПб.: Издательство «Лань»; «Издательство Планета Музыки», 2009. 128 с.

12. Красовская В. М. Новаторство и традиции / Статьи о балете. Л., 1967. С. 122–249.

13. Левенков О. Р. Джордж Баланчин на рубеже 1920-х – 1930-х годов. Европейские традиции и влияния. Личность художника: автореф. дис. на соискание учебной степени к-та искусствоведения, Гос. институт искусства. М., 1996. С. 8–11.

14. Погребняк М. М. Танец «модерн» у художній культурі ХХ ст.: дис. кандидата мистецтвознавства: 26.00.01 К., 2009. 320 с.

15. Ратанова М. Ю. Бронислава Нижинская: в тени легенды о брате. // В кн. Б.Ф. Нижинской «Ранние воспоминания»: В 2 т. [пер. с англ. И. В. Груздевой]. М. : Артист. Режиссер. Театр, 1999 (Ballets Russes). Ч. 1, 1999. С. 5–61.

16. Складаревская И. Парный портрет Дягелев и Баланчин / Советский балет. 1991. № 1. С. 29–31.

17. Соколов А. А. Симфония танца / Музыка и хореография современного балета. Сборник статей. Л. : Музыка, 1974. С. 168–189.

18. Терешенко Н.В. Історія та методика бального танцю: навчально – методичний посібник для студентів напрямку підготовки (спеціальності) Хореографія* вищих навчальних закладів. Херсон : МПП «Издательство «ІТ».

19. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. Ч. 44 монографія. Х. : ХДАК, 2007. 344 с.

20. Шариков Д. Сучасна хореографія як феномен художньої культури ХХ ст. дис. ... кандидата мистецтвознавства: 26.00.01. К., 2008. 190 с.

20. Nijinska B. Reflections about the production of «Les Biches» and Hamlet in Marcova – Dolin Ballets // The Dancing Times. 1937. February. P. 617–618.

ДОДАТКИ

Додаток А

